

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

Збірник матеріалів

**V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(6 листопада 2025 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5
6 листопада 2025 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2025 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол №5 від 30.10.2025).

Рецензенти:

Листопад О. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх справ.

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів V Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (6 листопада 2025 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2025. Вип. V. 272 с.

ISBN: 978-617-7768-55-4

Організаційний комітет:

Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);

Сторож В. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);

Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);

Булгакова О. Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;

Тубичко Ю. О. – старший викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології.

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

<i>Архипенко І. В.</i> Розвиток навичок дружньої взаємодії у дітей дошкільного віку в процесі організації ігрової діяльності.....	6
<i>Драгой Л. О.</i> Особливості етнічної толерантності у дітей дошкільного віку.....	12
<i>Ковиліна В. Г., Ковригіна О. В.</i> Роль фольклорних традицій у становленні емоційної культури дітей дошкільного віку.....	17
<i>Кудрявцева О. А., Дибець А. Л.</i> Ігри спортивного характеру як інструмент розвитку фізичних якостей дітей старшого дошкільного віку.....	24
<i>Кудрявцева О. А., Казімірчук Г. Є.</i> Вплив ігрової діяльності на формування уявлень старших дошкільників про український національний одяг.....	32
<i>Сторож В. В.</i> Цифрова залежність дітей дошкільного віку.....	40

Розділ ІІ. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

<i>Березовська Л. І., Потапчук Т. В.</i> Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування толерантності майбутніх вихователів на засадах педагогіки партнерства.....	49
<i>Безпрозвана Г. О.</i> Формування мовно-мовленнєвої особистості вихователя ЗДО.....	56
<i>Бабчук М. І., Кузьменко О. С.</i> Формування образу тіла як психологічний процес у осіб, залучених до танцювальної діяльності.....	62
<i>Мельник С. Х.</i> Традиційні і нетрадиційні методики загартування дітей дошкільного віку та методика їх використання.....	68
<i>Начева Ю. В.</i> Літературні ігри як метод формування художньо-мовленнєвої компетенції у дітей передшкі-	

ма. *Збірка наукових праць «Освіта та суспільство» Прешовського університету в Прешові.* 2016. С. 9–16.

2. Завязун Т. В. Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини-дошкільника. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2018. Вип. 64. С. 93–96.

3. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. Дефініція «гра як провідний тип діяльності дошкільника»: аналіз підходів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка».* 2022. № 4, Т. 2. С. 84–91.

4. Павлушкіна О. В., Кушлак О. Д. Українські народні ігри як засіб національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: збірник наукових праць / за заг. ред. Л. В. Зданевич, Л. С. Пісоцької, Н. М. Миськової, Л. О. Онофрійчук. Хмельницький: ХГПА, 2021. С. 208–214.*

5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те вид., переробл. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

ЦИФРОВА ЗАЛЕЖНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

К. пед. н., доц. В. В. Сторож

У сучасному світі інформаційні технології займають важливе місце в повсякденному житті людей, і не є винятком діти дошкільного віку. Залежність від цифрових технологій — це нова проблема, яка дедалі більше вражає людей різного віку, включаючи дітей дошкільного віку. Розвиток екранних пристроїв, таких як смартфони, планшети та комп'ютери, зробив технології невід'ємною частиною повсякденного життя. Хоча ці пристрої пропонують освіт-

ні та розважальні переваги, надмірний час перед екраном може призвести до негативних наслідків, особливо для маленьких дітей, чії когнітивні здібності та здібності до розвитку ще розвиваються.

Діти дошкільного віку особливо вразливі, оскільки вони перебувають на критичних етапах розвитку мозку, соціального навчання та фізичного росту. Надмірне використання цих технологій може призвести до розвитку цифрової залежності, яка негативно впливає на психічне та фізичне здоров'я дітей, а також на їх соціальні навички.

Актуальність дослідження цифрової залежності у дітей дошкільного віку обумовлена необхідністю виявлення її причин та наслідків, а також розробки ефективних методів профілактики та корекції цього явища.

Такі вчені як І. Бех, О. Вознесенська, Н. Гавриш, Л. Гончар, К. Журба, В. Ільїн, Л. Канишецька, В. Кириченко, вивчали вплив цифрових засобів на навчання і розвиток дітей дошкільного віку. О. Комаровська, А. Корнієнко, В. Кремень, Т. Куниця, С. Курбатов, О. Литовченко, Р. Малиношевський, В. Мачуський, Л. Найдюнова, О. Рейпольська, С. Сисоева розглядали вплив цифрових технологій на соціалізацію дітей та когнітивні навички дітей дошкільного віку. С. Толочко, Т. Федорченко, Н. Харченко, Ю. Чаплінська, В. Шахрай займалися питанням залежності від гаджетів дітей старшого дошкільного віку.

Цифрові технології – це сукупність електронних засобів, програмного забезпечення та онлайн-ресурсів, що забезпечують створення, обробку, збереження й передачу інформації в цифровому форматі та застосовуються у різних сферах суспільного життя, зокрема в освіті [3].

Метою статті є аналіз проблеми цифрової залежності у дітей дошкільного віку, вивчення факторів, що сприяють її розвитку, а також розгляд методів профілактики та корекції цього явища.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми

цифрової залежності у дітей старшого дошкільного віку свідчить про серйозні соціально-психологічні наслідки, пов'язані з надмірним використанням цифрових технологій. Цифрова залежність, зокрема гаджетозалежність, проявляється у формі нездатності контролювати час, проведений за електронними пристроями, що веде до порушень соціальної адаптації, емоційного розвитку та фізичного здоров'я дітей.

Гаджетозалежність або «гаджетадикція» — це психічний розлад, який характеризується нав'язливим бажанням використовувати електронні пристрої, а також нездатністю обмежити їх використання. Л. Канішевська, визначає цей стан як явище, при якому людина не може відмовитись від пристрою навіть тоді, коли це шкодить її фізичному чи психологічному здоров'ю [2, с. 145].

Цифрова залежність у дітей старшого дошкільного віку є результатом складної взаємодії соціальних, біологічних та психологічних факторів.

Серед соціальних причин основним є доступність цифрових технологій та їх активні просування через медіа та рекламу, а також безконтрольне використання гаджетів у сім'ях. Біологічні особливості розвитку дітей, зокрема висока нейропластичність мозку, сприяють швидкому залученню до віртуального світу, що може викликати залежність. Психологічні чинники, такі як потреба у самовираженні, втеча від реальних емоційних проблем та недолік соціальних контактів, також підвищують ризик розвитку цієї залежності. Зокрема, важливими є особливості виховання в родині, де недоліки емоційного клімату або неконтрольоване використання гаджетів можуть стати основними факторами розвитку залежності.

Відповідно до психологічних підходів, цифрова залежність є проявом порушень психоемоційної сфери особистості. Зокрема, М. Реснік підкреслює, що тривале використання цифрових пристроїв може призвести до психоло-

гічних розладів, таких як тривожність, депресія, порушення сну та соціальна ізоляція. Надмірне використання технологій стає формою уникнення реальних проблем або емоційного дискомфорту, що збільшує ризик розвитку залежності. Зі збільшенням часу, проведеного в інтернеті або за гаджетами, діти зіштовхуються з труднощами у реальному соціальному житті, що спричиняє труднощі в адаптації до навколишнього середовища [5].

Виявлені негативні наслідки на фізичний, когнітивний та емоційний рівень розвитку дітей свідчать про важливість контролю за годинами, проведенням за екранами.

По-перше, надмірне використання гаджетів негативно впливає на зір дітей, сприяючи розвитку короткозорості та інших очних захворювань. По-друге, це може гальмувати мовленнєвий розвиток, зокрема через зменшення кількості живого спілкування з батьками та іншими дітьми. Тривале використання гаджетів під час їжі також може призвести до формування неправильних харчових звичок, включаючи переїдання та залежність від технологій під час прийому їжі. Емоційна регуляція дітей також страждає від надмірного використання цифрових пристроїв, оскільки це зменшує можливості для розвитку соціальних навичок та емоційної стабільності. Водночас агресивні моделі поведінки, які часто присутні у віртуальному контенті, можуть впливати на реальну поведінку дитини.

Цифрові ігри є однією з основних причин розвитку цифрової залежності серед дітей та підлітків. За даними Е. Вак, С. Тантлефф-Данн ігри, особливо ті, що містять елементи насильства або мають високий рівень залежності, можуть негативно впливати на психічне здоров'я дітей, викликаючи у них агресивну поведінку, депресію та соціальну ізоляцію [6, с. 241].

Українські науковці, такі як О. Бондар, визначають цифрову залежність як патологічне прагнення дитини до постійного використання цифрових пристроїв, що супро-

воджується порушенням емоційного стану, соціальної взаємодії та фізичного розвитку [1, с. 9].

І. Аккаш наголошує на тому, що дитина, яка росте в середовищі, де цифрові пристрої є основним засобом комунікації та розваг, має високий ризик розвитку цифрової залежності. Дослідження показали, що діти, які мають доступ до гаджетів з раннього віку, частіше переживають проблеми з концентрацією уваги, соціальною адаптацією та психоемоційним розвитком [4, с. 12].

Всі ці фактори свідчать про необхідність балансування використання цифрових технологій та реального світу. Дитячі психологи наголошують на важливості контролю за годинами, проведенням за екранами, розвитку альтернативних форм діяльності та емоційної підтримки для запобігання розвитку залежності від гаджетів. Враховуючи ці аспекти, батьки й педагоги повинні активно стежити за тим, як цифрові технології впливають на дітей і створювати умови для їх гармонійного розвитку.

У ході аналізу теоретичних аспектів проблеми цифрової залежності були розглянуті основні наукові підходи до цієї теми, що дає можливість глибше зрозуміти її природу. Цифрова залежність у дітей дошкільного віку визначається як патологічне бажання та нездатність обмежити час, витрачений за цифровими пристроями, що призводить до низки негативних наслідків у фізичному, психологічному та соціальному розвитку. Дослідження показало, що формування цифрової залежності починається на ранніх етапах розвитку, зокрема у дошкільному віці, коли дитина активно освоює нові технології та стає все більше залученою до віртуального світу.

Вивчення факторів, які впливають на розвиток цифрової залежності, показало, що головними з них є соціальні, біологічні та психологічні.

До соціальних факторів відноситься доступність гаджетів у родині та активне використання медіа для рек-

ламування цифрових технологій, що створює додаткові стимули для їхнього використання дітьми.

Біологічні особливості дітей старшого дошкільного віку, зокрема, властивості нервової системи, можуть бути однією з причин розвитку цифрової залежності. Ці стимули можуть викликати підвищену цікавість і залучати дитину до гаджетів. Крім того, вроджена чутливість, схильність до інтроверсії або емоційної нестабільності може посилити ризик формування залежності, оскільки цифрові пристрої часто виступають як засіб емоційного регулювання або втечі від реальності.

Психологічні чинники відіграють важливу роль у розвитку цифрової залежності у дітей. У дошкільному віці діти активно шукають шляхи самовираження та самоутвердження, і цифрові технології можуть стати інструментом для цього. Віртуальний світ стає для них платформою для розвитку уяви, де вони можуть відчувати себе значущими та важливими. Однак, це також може призвести до виникнення психологічних травм, якщо дитина не може отримати увагу або підтримку в реальному світі, що підштовхує її до емоційного заспокоєння через гаджети [2, с. 224].

В психологічному контексті діти можуть використовувати цифрові технології як спосіб уникнення реальних емоційних проблем, а також для самовираження. Виховання в родині також є важливим чинником: якщо батьки самі активно використовують гаджети, діти швидше наслідують їхню поведінку і стають більш схильними до розвитку залежності.

Вплив цифрових технологій на розвиток дітей дошкільного віку є багатогранним і стосується фізичного, когнітивного, емоційного та соціального рівня. Одним із найбільш очевидних негативних наслідків є погіршення зору у дітей через тривале використання гаджетів. На когнітивному рівні використання гаджетів може призвести до затримки мовленнєвого розвитку, оскільки діти втрачають

можливість спілкуватися з батьками та однолітками, що є необхідним для розвитку мовлення. Також важливо зазначити, що тривале перебування за екранами може призвести до розвитку порушень у харчуванні, зокрема дітей, які звикають їсти перед телевізором чи екраном гаджета, формують неправильні харчові звички. Емоційний розвиток дітей також зазнає змін, оскільки діти, які занурюються у віртуальний світ, часто відчують відчуження від реальних емоційних переживань та труднощі в управлінні своїми емоціями. Соціальна адаптація може також страждати, оскільки надмірне використання цифрових пристроїв зменшує можливості для розвитку важливих соціальних навичок, таких як взаємодія з іншими дітьми, співчуття, співпраця тощо. У зв'язку з цим цифрові пристрої можуть стати на заваді розвитку емоційної стійкості та здатності до здорових соціальних відносин.

Проведена експериментальна робота, за участю 37 дітей старшого дошкільного віку, спрямована на дослідження рівня цифрової залежності, дала змогу всебічно оцінити вплив надмірного використання цифрових технологій на їхній розвиток. Використовуючи різні методи, зокрема спостереження, анкетування батьків, інтерв'ю з дітьми та опитування вихователів, було зібрано інформацію про тривалість часу, проведеного дітьми за гаджетами. Крім того, вдалося визначити можливі емоційні, поведінкові та фізіологічні зміни, які можуть свідчити про формування цифрової залежності.

Згідно з результатами анкетування батьків, більшість дітей (62,16%) перебувають на стадії захоплення цифровими пристроями, яка ще не характеризується ознаками залежності. Однак, 37,84% дітей вже демонструють поведінкові, емоційні та фізіологічні зміни, що свідчать про формування цифрової залежності. Дослідження також дозволило виокремити п'ять категорій стану цифрової прив'язаності: від відсутності ознак занепокоєння (10,81%)

до стадії патологічної прив'язаності (27,03%).

Аналіз ставлення дітей до цифрових технологій показав, що 40,5% дошкільнят мають емоційно-позитивне ставлення до гаджетів, 45,9% демонструють нейтральне сприйняття, а 13,5% висловлюють емоційно-негативне ставлення, що може бути результатом обмежень з боку дорослих. Рівень технічної компетентності також варіюється: 54,1% дітей демонструють впевнене використання гаджетів, тоді як 45,9% користуються ними менш активно.

Інтерес до цифрових пристроїв проявляють 37,8% дітей, тоді як у 62,2% зафіксовано збалансоване ставлення до технологій. Батьківський контроль здебільшого характеризується м'яким підходом (73%), із залученням пояснень та альтернативних форм дозвілля, тоді як 27% батьків обирають жорсткі обмеження. Разом із тим, послідовність у вихованні демонструють 59,5% батьків, а решта (40,5%) проявляють певну непослідовність, що може призводити до змішаних сигналів для дитини стосовно використання гаджетів.

Опитування вихователів підтвердило, що педагоги усвідомлюють важливість проблеми цифрової залежності та активно впроваджують заходи з її профілактики. Педагоги наголошують на потенціалі цифрових технологій для розвитку когнітивних, творчих та соціальних навичок дітей, водночас підкреслюючи необхідність їхнього дозованого та правильного використання.

Проведене дослідження дозволило розробити низку ефективних рекомендацій для профілактики цифрової залежності у дітей дошкільного віку. Зокрема, необхідно активно працювати над підвищенням обізнаності батьків та педагогів щодо ризиків надмірного використання технологій, а також розвивати здорові звички у дітей. Важливо чітко регулювати час, проведений за екранами, встановлюючи розумні обмеження та забезпечуючи альтернативи у вигляді фізичних активностей, творчих занять і спільних

ігор. Залучення дітей до здорових видів діяльності, таких як спорт або читання, має важливе значення для розвитку їхніх соціальних і когнітивних навичок.

Крім того, значну роль у профілактиці цифрової залежності відіграє роль батьків, які повинні бути прикладом у питаннях використання цифрових технологій, активно контролюючи час, проведений дитиною за екранами.

Таким чином, перспективи подальших досліджень мають бути спрямовані на створення корекційних програм для дітей із проявами цифрової залежності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар О.М. Гаджетоманія: чи варто переживати за молоде покоління: методичний посібник. Рівне РУГ, 2019. 46 с.

2. Камінська О. В. Авторська класифікація інтернет-залежності за критерієм провідного мотиву використання мережі. *Молодий вчений*. 2015. 2(17). С. 210-213.

3. Фамілярська Л. Л. Інтеграція цифрових технологій в освітнє середовище закладу дошкільної освіти. *Відкрите е-наукове середовище сучасного університету*. 2021. № 11. С. 174–183.

4. Akkaş İ. Küresel Bir Sorun Alanı Olarak Dijital Oyun Bağımlılığı Üzerine Çalışma: Erzincan İli Örneği. *Modern Leisure Studies*, 2020. Vol. 2(1), P. 11-23.

5. Resnick M. Yaşam boyu anaokulu. (пер. G. Sert, B. Çetin, C. Aşkın). İstanbul: Aba Yayın. 2019.

6. Wack E., Tantleff-Dunn S. Relationships between video game play and psychosocial functioning in young men. *Cyberpsychology & Behavior*, 2009. Vol. 12(2), P. 241–244.

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5

6 листопада 2025 року

Виготовлено з готового оригінал-макету
Технічне редагування матеріалів збірника – О.І. Кисельова.

Підписано до друку 03.11.2025 р. Папір офсетний. Формат 60×90/16.
Гарнітура «Times New Roman». Ум.-друк. арк. 16,3.
Тираж 300 прим. Зам. № 37.

Видавництво ТОВ «Лерадрук»
Свідоцтво ДК № 2645 від 11.10.2006 р.
м. Роздільна, вул. Європейська, 44.
E-mail: leradruk@gmail.com